

Podplukovník Ing. Vojtěch Němeček,
podplukovník Ing. Petr Škrob, CSc.,
PhDr. Drahomíra Kožmínová, CSc.

K VÝKLADU POJMŮ teorie maskování armád států NATO

Vzhledem k těsnějším kontaktům AČR s armádami států NATO a s přístupem ke stále většímu počtu zahraničních vojenskoodborných publikací vyvstává potřeba ujednocení výkladu jednotlivých odborných pojmů vojenské terminologie.

Snaha o jejich správné chápání a používání při překladech vedla autory článku k pokusu o objasnění nejpoužívanějších definovaných pojmů teorie maskování armád států NATO pomocí srovnání jejich významu a obsahu s pojmy používanými v teorii maskování AČR.

* * *

Maskování (Deception) je v současnosti v armádách NATO charakterizováno jako hlavní součást bojové činnosti, která napomáhá k dosažení překvapení protivníka [1].

„Maskování (Deception) se uskutečňuje manipulováním, překrucováním nebo falšováním skutečností, je prováděno s cílem oklamat protivníka a přimět ho, aby reagoval proti svým vlastním zájmům.“ (Deception - Those measures designed to mislead the enemy by manipulation, distortion or falsification of evidence to induce him to react in a manner prejudicial to his interests [2].)

V armádách NATO je při maskování uplatňována zásada, že je lépe protivníka utvrzovat v jeho mylném přesvědčení, než se snažit jeho mínění měnit [3].

Stejně jako u nás, setkáváme se v teorii maskování armád států NATO s celou řadou pojmů.

▲ Významným pojmem v teorii maskování armád států NATO je **Deception**. Tento pojem se používá k označení celé oblasti teorie maskování a jeví se proto vhodné tento pojem překládat do češtiny pojmem **maskování**. Musíme si být ovšem vědomi, že pojem Deception má užší význam než náš pojem maskování.

▲ Vedle toho je pojem *deception* (psáno zpravidla s malým písmenem) používán v armádách NATO pro označení zvláštní metody maskování, kterou u nás nazýváme klamáním. Tato skutečnost může vést k záměně významu tohoto pojmu a v praxi se často setkáváme s tím, že celá oblast teorie maskování je označována jako **Battlefield camouflage, concealment and deception (CCD)** [4].

To souvisí s celkovým přístupem k maskování v armádách NATO, ale nemá to podstatný vliv na obsah daného pojmu.

Frekventovanými pojmy v teorii maskování jsou ty, které označují jednotlivé metody a způsoby maskování, neboť jsou nástrojem v rukou velitele k naplnění cílů maskování.

Další skupinu tvoří pojmy používané při popisu procesu plánování a organizace maskování.

Abychom mohli jednotlivým pojmům teorie maskování armád států NATO přiřadit český ekvivalent, je třeba znát definice jednotlivých pojmů, případně přesný význam slov, kterých daná teorie používá.

Překlad a význam pojmů teorie maskování armád států NATO

V teorii maskování AČR se zahrnuje pod jediný pojem **skrytí** všechny metody a způsoby maskování, které využívají přírodního prostředí, technických, výpomocných i speciálních prostředků k úplnému, případně částečnému potlačení demaskujících příznaků. V teorii maskování armád států NATO lze za ekvivalentní považovat pojmy *camouflage* (zastírání, maskování, kamufláž), *concealment* (skrývání) a *countersurveillance* (opatření proti pozorování).

Uvedené pojmy jsou v teorii maskování armád států NATO definovány takto [5]:

- **Camouflage** - The process of making a person or object blend with the background. (Činnost, kterou přizpůsobujeme osobu nebo objekt pozadí - rozuměj bezprostřední okolí i různě vzdálené pozadí.)
- **Concealment** - The protection from observation or surveillance. (Ochrana před pozorováním.)
- **Countersurveillance** - All measures, active or passive, taken to counteract hostile surveillance. (Všechna opatření, aktivní nebo pasivní, působící proti pozorování protivníkem.)

Pro bližší pochopení těchto definic si M. Dewar bere na pomoc ještě význam slova *camouflage*, jak je definován v renomovaném britském slovníku *Oxford English Dictionary* [6]:

■ **Camouflage** - The disguising of an object used in war by means of paint, smoke screens, etc in such a way as to conceal it from the enemy. (Zastírání objektu, používané ve válce, pomocí barvy, dýmové clony, atd. takovým způsobem, aby byl skryt protivníkovi.)

Pro ucelenost srovnání uvádíme výklad slova *camouflage* i ze *slovníku americké angličtiny* [7]:

■ **camouflage** - 1: the disguising esp. of military equipment or installations with paint, nets, or foliage; also: the disguise so applied. 2 a: concealment by means of disguise, b: behavior or artifice designed to deceive or hide.

1: zastírání, zejména vojenské techniky nebo materiálu, nátěrem, sítěmi nebo přírodními prostředky (listím); také: použití zastírání.

2 a: skrytí (utajení) pomocí prostředků zastírání, b: jednání nebo dovednost (lest), prováděná za účelem oklamání nebo ukrytí.

Při respektování struktury a hierarchie pojmového aparátu teorie maskování AČR můžeme usuzovat, že nejvhodnějším významově blízkým překladem slova camouflage je české slovo **zastírání** a slova concealment české slovo **skrytí**. Pojmy zastírání a skrývání jsou v teorii maskování AČR definovány, v určité shodě s definicemi teorie maskování armád států NATO, služebním předpisem Žen-2-9 Ženíjní práce všech druhů vojsk z roku 1981. V tomto předpisu je uvedeno: „Zastírání . . . uskutečňuje se skrýváním, nakrýváním přírodním nebo umělým maskovacím materiálem, zkrácením nebo vizuálně optickou deformací tvaru objektu. . . Skrývání spočívá ve využití maskovacích vlastností terénu, pomocí nichž lze skryt nebo znesnadnit zjištění vojsk i bojové techniky.“

Co se týká pojmu **countersurveillance**, zdá se s ohledem na jeho definici nejvhodnější opisný překlad: **opatření proti pozorování protivníkem**. Mezi opatření proti pozorování protivníkem lze zařadit například i protiradiolokační maskování, použití dýmů, rozskvrnění terénu, pyrotechnické maskování apod.

Ve skupině pojmů, které označují způsoby maskování používané při klamání, způsobuje největší problém začlenění a tedy i překládání pojmů **demonstration** (demonstrace), **diversion** (odvedení pozornosti) a **diversionary attack** (útok k odvedení pozornosti). To z toho důvodu, že v naší teorii maskování používáme pouze jeden obecnější pojem a tím je demonstrační činnost a při překladu není snadné rozlišit drobné rozdíly v obsahu uvedených pojmů armád států NATO. Podívejme se blíže na definice jednotlivých pojmů [8]:

● **Demonstration** - An attack or show of force on front where a decision is not sought, made with the aim of deceiving the enemy. (Útok nebo demonstrace síly na frontě. Cílem je oklamání protivníka o hlavním směru útoku.)

● **Diversion** - The act of drawing the attention and forces of an enemy from the point of the principal operation; an attack, alarm, or feint which diverts attention. (Akce, přitahující pozornost a síly protivníka; útok, přepadení nebo klamný manévr, který odvede pozornost protivníka od skutečného záměru akce.)

● **Diversionary attack** - An attack wherein a force attacks, or threatens to attack, a target other than the main target for the purpose of drawing enemy defences away from the main effort. (Útok, při kterém vojska útočí, nebo hrozí útočit na vedlejší směr, aby bylo dosaženo oslabení obrany protivníka na směr hlavního úsilí.)

Náš pojem demonstrační činnost je definován v bojovém řádu Všeob-Ř-1 z roku 1984 na straně 519: „Demonstrační činnost spočívá v záměrné klamně činnosti skutečných útvarů (jednotek) při přesunech, soustředování a vedení bojové činnosti.“

Lze uvažovat, že v tomto případě je možné označit demonstration, diversion a diversionary attack za způsoby demonstrační činnosti a používat spíše doslovného překladu uvedených slov, tedy demonstration - demonstrace, diversion - manévr k odvrácení pozornosti a diversionary attack - útok k odvrácení pozornosti.

Při provádění imitační činnosti je v armádách států NATO, stejně jako u nás, uvažováno s použitím maket a s budováním klamných objektů (prostorů). Makety a další prostředky klamání jsou v armádách států NATO označovány pojmy **decoy** a **dummy**.

● **Decoy/Dummy** - An imitation in any sense of a person, object or phenomenon which is intended to deceive enemy surveillance devices or mislead enemy evaluation [9]. (Imitace osoby, předmětu nebo jevu, jejímž cílem je oklamání průzkumných /pozorovacích/ prostředků protivníka, případně ovlivnění jeho hodnocení situace.)

● **Decoy (2)** - A device or contrivance designed to attract the enemy's attention, forces or fire [10]. (Prostředek nebo přístroj určený k upoutání pozornosti protivníka, jeho sil nebo palby.)

Slovo **dummy**, překládáno jako substantivum, je používáno k označování jednoduchých, zpravidla z výpomocného materiálu zhotovených, maket bojové techniky (dummy tank - maketa tanku), týlových, technických a jiných zařízení (dummy pillbox - maketa pevnůstky) [11]. Ve slovním spojení může být překládáno jako adjektivum. Pak je tímto slovem vyjádřeno, že jde o klamný objekt, například dummy pumphouse and water reservoir - klamná čerpací stanice a klamná vodní nádrž [12]. Při překladu tedy vycházíme z kontextu sdělení a pod pojmem dummy rozumíme jednoduchou maketu nebo klamný objekt.

Jak vyplývá z definice pojmu **decoy**, jde o takové zařízení, které nemá jen pasivně znázorňovat určitý objekt, zpravidla zjistitelný pouze vizuálně optickým pozorováním, ale má být schopné imitovat některé důležité funkce či demaskující příznaky napodobovaného objektu (teplo, odraz elektromagnetických vln v různých oblastech spektra apod.). Takové zařízení musí být schopné přilákat pozornost protivníka, jeho síly nebo palbu. Například nafukovací maketa tanku Abrams je označována jako decoy, protože ji lze zjistit nejen prostředky vizuálního, ale i tepelného průzkumu, neboť je vybavena tepelným imitátorem. Pojem decoy je tedy možné překládat do češtiny buď jako maketa, imitační prostředek, nebo jako vábnička. Existuje celá řada dalších způsobů, kterými se v armádách států NATO klamání realizuje, ale autorům článku nejsou známy jejich oficiální definice. Pro úplnost je však potřebné se zmínit alespoň o některých z nich [13].

● **Lure (vábění)** - jeho podstatou je vyprovokování protivníka k neuváženému činu. Příkladem je vylákání protivníka z dobře vybudovaných obranných postavení předstíraným ústupem.

● **Repetitive process** (opakovaná činnost) - mnohokrát se opakujícími klamnými akcemi provokativního charakteru, směřujícími k vyčerpání a ukolébání ostražitosti protivníka, se u něj vytvoří falešný pocit bezpečí, využitý pro moment překvapení při skutečném útoku.

● **Double bluff** (dvojitý klamání) - spočívá v tom, že protivníkovi, který očekává klamání, úmyslně odhalíme pravdu takovým způsobem, že jí nebude ochoten uvěřit. Zřídíme například klamné bojové postavení s použitím maket bojové techniky. Až si protivník prověří, že jde skutečně o klamný prostor, zamění se makety

(případně část z nich) za skutečnou bojovou techniku. Existuje celá řada příkladů, kdy byl stejný způsob klamání použit úspěšně i vícekrát. Protivník sice zjistí, že jde o trik, ale protože nevěří v opětovné použití stejného triku, je opětovně oklamán.

● **Unintentional mistake** („neúmyslná“ chyba) - jde o předstírání úniku informací v důsledku nedostatků v utajení, nedbalosti nebo neschopnosti.

● **Piece of bad luck** („smůla“) - spočívá v rozehrání nepředvídané situace, díky které protivník získá zdánlivě důležité informace.

● **Substitution** (záměna) - spočívá v tom, že jako zdánlivě klamná je prováděna skutečná činnost.

Při překladu uvedených termínů je nutná opatrnost, protože ne vždy se při shodném překladu obsahově shodují s naším pojetím. Například dvojí klamání, které je obsaženo i v naší teorii maskování, nelze chápat jako totožný způsob klamání, protože náš způsob označovaný jako dvojí klamání je v armádách států NATO nazýván záměnou (substitution).

Z pojmů používaných v procesu plánování a organizace maskování v armádách států NATO se lze nejčastěji setkat s následujícími:

● **Deception story** - A brief statement of the false information that is to be given to the deception target and which will provide him with a false impression of our capabilities and intentions. (Stručně formulovaná falešná informace, která má být předána objektu klamání a která u něho vytvoří falešnou představu o našich možnostech a záměrech.)

● **Deception target** - The enemy commander and his intelligence staff. (Nepřátelský velitel a jeho zpravodajský štáb.)

● **Deception plan** - The plan that states how, and by whom, the deception story is to be presented to the deception target. (Plán, který stanoví jak a kým má být falešná informace - legenda - prezentována objektu klamání.)

Definice těchto pojmů uvádí ve své knize [14] Michael Dewar, ale neoznačuje je jako oficiální definice maskování armád států NATO. Pro orientaci v dané problematice jsou však postačující a lze si na jejich základě vytvořit představu o obsahu a průběhu procesu plánování a organizace maskování.

Pojem **deception story** (legenda) odpovídá svým účelem a obsahem našemu zámyslu.

Pojem **deception target** (objekt klamání; ten kdo má být oklamán) je pojmem, který v naší teorii maskování nemá svoji obdobu, ale je velice významný. Služební předpis Oper-1-4 Operační maskování na str. 5 uvádí, že „... maskování je namířeno proti nepřátelskému průzkumu“. Tento přístup svádí naše velitele jednotlivých stupňů organizovat zejména taková opatření k maskování, která znesnadňují zjištění důležitých objektů, bojových postavení a prostorů rozmístění útvarů a jednotek, zmnožují cíle, ale vytrácí se idea, která by tuto jejich činnost usměrňovala k naplnění hlavního cíle, tj. ke svedení velitele (štábu) protivníka k nesprávnému zhodnocení situace a k přijetí chybného rozhodnutí. Přitom se často zapomíná, že musí být

naprosto jasné, kterou úroveň velení protivníka chceme oklamat a jakým způsobem.

Pojem **deception plan** označuje dokument, který stanovuje, jak a kým má být legenda (deception story) prezentována.

V naší armádě jsou podle doposud platných předpisů zaužívány pro označení obdobných dokumentů pojmy **plán maskování** (pro taktický stupeň) a **plán operačního maskování** (pro operační stupeň). Pro plán operačního maskování je v současné době navrhován nový pojem - plán klamně činnosti. Vzhledem k tomu, že v armádách států NATO je pro všechny stupně používán stejný pojem (deception plan), bude pro volbu správného překladu rozhodující, zda půjde o činnost na taktickém či vyšším stupni velení. Současně si myslíme, že nebude chybou, když bude obecně používán překlad plán maskování, protože jde o pojem tak široký, že obsáhne všechny složky činnosti při realizaci maskování. Pro uvedené pojetí hovoří i skutečnost, že žádný plán maskování nevyužívá pouze jednu metodu či způsob maskování (např. jen skrytí nebo klamání), ale vždy jde o variace a kombinace jednotlivých metod a způsobů, jejich vzájemné prolínání na různých úrovních velení.

* * *

Na základě studia a porovnání pojmů teorie maskování armád států NATO a AČR navrhuje používat tyto překladové ekvivalenty - termíny:

camouflage	- zastírání
concealment	- skrytí
countersurveillance	- opatření proti pozorování
deception	- maskování, klamání
deception plan	- plán maskování
deception story	- zámysl maskování
deception target	- objekt klamání
decoy	- imitační prostředek, vábnička, maketa
demonstration	- demonstrace
diversion	- manévr k odvrácení pozornosti
diversionary attack	- útok k odvrácení pozornosti
dummy	- maketa, klamný objekt

Poznámky:

- [1] FM 100-5, Vedení bojové činnosti. [Upravený překlad polního řádu armády USA z roku 1986]. Praha 1990, s. 36.
- [2] Dewar, M.: The Art of Deception in Warfare, David & Charles Publishers plc, I. vydání, Velká Británie 1989, s. 218.
- [3] Tamtéž, s. 39.

- [4] Hammick, M., The Invisible Art of Camouflage, International Defense Review 8/1992, s. 749-754.
- [5] Dewar, M.: The Art of Deception in Warfare, David & Charles Publishers plc, I. vydání, Velká Británie 1989, s. 218.
- [6] Tamtéž.
- [7] Webster's Ninth New Collegiate Dictionary, Merriam - Webster Inc., USA, 1986.
- [8] Dewar, M.: The Art of Deception in Warfare, David & Charles Publishers plc, I. vydání, Velká Británie 1989, s. 218.
- [9] Tamtéž.
- [10] Tamtéž.
- [11] Tamtéž, s. 50.
- [12] Tamtéž, s. 60.
- [13] Tamtéž, s. 16-17.
- [14] Tamtéž, s. 218.

ZE „ZÁKAZNÍKA“ BEZPEČNOSTI „HRANIČNÍ“ ZEMÍ

Itálie, její ozbrojené síly a tvorba vojenské doktríny

Česká republika má za sebou první rok své existence. Podstatně zmenšené území, oddělení se od dunajského prostoru a stále se měnící situace v Evropě i ve světě nutí vojenské teoretiky i představitele armády hledat optimální bezpečnostní model a s ním spjatou i linii výstavby armády. Bývalé Československo vidělo hlavní záruku své bezpečnosti v procesu KBSE, diplomacie České republiky však věnuje KBSE minimální pozornost a soustřeďuje se na klepání na dveře NATO, i když je jasné, že vstup do této organizace nebude nijak snadný a ani nijak brzký. Zdá se, že jedinou reálnou šancí na postupné vytvoření bezpečné zóny v Evropě je Partnerství pro mír. Ale nejen Česká republika hledá své místo v bezpečnostním systému Evropy. Ve značně změněné situaci se nachází například také Itálie, která v současné době přistupuje k realizaci dlouhodobého plánu reorganizace svých ozbrojených sil, jenž byl přijat italským parlamentem pod názvem „Nový model obrany 2000“. Výzkumný tým prominentních italských vojenských analytiků (vedoucím Stefano Silvestri) vypracoval studii zabývající se italskou (ale i obecně světovou) bezpečnostní situací, která by měla poskytnout námět k diskusi o definici italského obranného modelu v příštích letech a jejíž podstatnou část přinášíme v